

Jagoda Truhelka, 65. godišnjica smrti

Jagoda Truhelka (Osijek, 5. veljače 1864. – Zagreb, 17. prosinca 1957.), najstarije dijete Antuna Vjenceslava Truhelke i Marije, rođene Schön, poznata je hrvatska književnica za djecu i odrasle, pripovjedačica, pedagoginja i učiteljica. Pučku školu i gimnaziju pohađala je u Osijeku i, nakon očeve smrti, u Zagrebu. Odrastala je u vremenu kada se pojavio novi zakon o pučkoj školi i preparandiji (njem. prema lat., stariji naziv za učiteljsku školu). Po tom zakonu, od 1874. godine četverogodišnja pučka škola postaje obavezna.

Velik utjecaj na njezin život i odabir poziva imao je njezin otac Antun Vjenceslav Truhelka, učitelj po profesiji, koji je 1854. godine u Hrvatsku došao iz Češke. Od njega nasljeđuje ljubav i ustrajnost u radu. Od majke Marije, Njemice iz Mađarske, naslijedila je sustavnost, točnost i urednost. Na njezino djelovanje utjecali su i njezina učiteljica Magdalena Šrepl, koja joj je pomogla u upoznavanju narodne književnosti, a najtrajniji i najdublji trag na duhovni razvoj Jagode ostavio je osječki župnik Stjepan Masper.

Završila je Učiteljsku školu u Zagrebu. Dvije je godine, od 1882. do 1884., radila kao učiteljica u osječkoj gornjogradskoj pučkoj školi. Godine 1885. postala je ravnateljica više djevojačke škole u Gospiću. Njezin rad u Gospiću imao je odjeka i u Zagrebu, pa je uslijedilo imenovanje za učiteljicu u Ženskom liceju gdje je predavala od 1892. do 1901. godine, što je bila nagrada za dotadašnji uspješan rad. Godine 1901. postala je ravnateljica više djevojačke škole u Banjoj Luci. Godine 1910. premještena je u Sarajevo na mjesto ravnateljice više djevojačke škole. Od 1911. godine pa do umirovljenja, 1923. godine, radila je kao profesorica na ženskoj učiteljskoj školi.

U svojim pedagoškim radovima Truhelka posebnu pozornost poklanja zvanju učitelja i on za nju mora biti istinski prosvjetitelj. Ona od svakog učitelja zahtijeva samopromatranje i samoanalizu kao polazište u pedagoškom radu. U didaktičkom pristupu naglašava važnost samoodgoja i samostege, individualnog pristupa djeci i uzajamne komunikacije. Stalno je težila novim spoznajama, osuvremenjivanju pedagoške prakse stežući nova iskustva u radu sa starijim kolegicama, kao i osluškujući promjene u inozemnom školstvu. Kontinuirano je unosila inovacije u svoj rad i prožimala ga stvaralaštvom. Držala je da je uloga učitelja značajna te da bi ju se u cijelosti moglo ostvariti, valja joj se u potpunosti posvetiti. Iz tog se razloga odlučila na samački život.

Cilj odgoja preuzima Truhelka od antičkih filozofa, prema kojima čovjekove snage treba razviti u skladu s istinom, dobrotom i ljepotom, dodajući i razvijanje ljubavi. Uz moralni odgoj veliku pozornost poklanja estetskom odgoju, posebno crtanju i glazbi. S učenicima je priređivala školske priredbe u kojima su zajedno sudjelovali i nastavnici i učenici.

*Treba samo da mu se razvije dobro srce, da bude spremno drugima pomoći,
druge razveseliti, pa da se prikloni svem što je lijepo i plemenito.*

Odgoj ka samoodgoju, obrazovanje ka samoobrazovanju, disciplina ka samodisciplini su osnovne pedagoške vrijednosti koje ugrađuje u svoj rad, a njima u pedagoškim člancima poklanja posebnu pozornost. Aktualizirajući objektivne vrijednosti Truhelka zahtijeva njihovu ugradnju i u svrhu nastave, nikada ne razdvajajući obrazovanje od odgoja. Njezin pristup djelomično je sličan njevoj suvremenici, liječnici po profesiji, ali i poznatoj odgajateljici Mariji Montessori.

U njezinoj prozi za odrasle naglašeno je zanimanje za svijet žene i odnose među spolovima, zbog čega je dio njezinih pripovijesti (objavljivanih u časopisima *Vienac* i *Nada* potkraj 19. stoljeća) objavila pod pseudonimom A. M. Sandučić. U sarajevskoj *Nadi* 1897.

objavljivala je u nastavcima psihološki roman *Plein air*, u kojem se bavi ženskim pravima, brakom, društvenim stereotipima i dr., što je jedan od prvih primjera „ženskoga pisma“ u hrvatskoj književnosti. Pripada joj i mjesto prve pripovjedačice u čijem se romanu pojavljuje ženski lik s feminističkim preokupacijama koji je intelektualno superioran ostalima, ali i ukomponiran u čitljivu fabulu s elementima trivijalne proze. Roman *Vojača* (1899.), također objavljivan u nastavcima u istom časopisu, pripada žanru povijesnog romana i tematizira život bosanskog plemstva sredinom 15. stoljeća. Povijesna fabula izmjenjuje se s pustolovnom i sentimentalnom ljubavi kralja Stjepana Tome i seljanke Vojače, a u središtu pozornosti ponovno je ženski lik.

Jagoda Truhelka najpoznatija je po prozi za djecu zbog koje je dobila status najznačajnije književnice za djecu između dvaju svjetskih ratova, nakon I. Brlić-Mažuranić, te se tako, uz Ivanu Brlić-Mažuranić, smatra osnivačicom hrvatske realističke dječje književnosti. Kao što su Ivanu Brlić-Mažuranić zvali hrvatskim Andersenom, tako su Jagodu Truhelku zvali osječkim Šenoom. Nisu je tako nazivali jer je zaista u svome stvaranju bila pod snažnim Šenoinim utjecajem, nego jer je stari Osijek, Osijek svoga djetinjstva, opisala s toliko ljubavi kao Šenoa stari Zagreb. Najpoznatije joj je djelo trilogija *Zlatni danci* (1918.), *Gospine trešnje* (1943.) i *Crni i bijeli dani* (1944.), u kojoj se prepoznaju autobiografski elementi o odrastanju u Osijeku u okrilju građanske obitelji. Naglasak je na ocrtavanju dječje svakidašnjice, pri čemu je primjetna i didaktička komponenta u obliku etičke, vjerske i domoljubne pouke.

Njezina najvažnija djela su *Tugomila* (roman, 1894.), *Naša djeca* (pripovijetke, 1896.), *Vojača* (povijesni roman, 1899.), *U carstvu duše* (prozna razmatranja, 1910.), *Zlatni danci* (pripovijetke, 1919.), *Božja ovčica* (pripovijetke, 1923.), *Aničina lutka* (igra za djecu, 1928.), *Bogorodične trešnje* (pripovijetke, 1929.), *Dusi domaćeg ognjišta* (pripovijetke, 1930.), *Palčićev kraljevski let* (novele, 1932.), *Zlatko* (roman, 1934.), *Zlatni danci I* (s preradama, 1942.), *Gospine trešnje II* (druga knjiga trilogije *Zlatni danci* sastavljena iz pripovijedaka uvrštenih u zbirke *Bogorodične trešnje* i *Dusi domaćeg ognjišta*, 1943.), *Crni i bijeli dani III* (treća knjiga zbirke *Zlatni danci*, 1944.), *Zlatni danci* (izbor, 1969.)... Jagoda Truhelka vodila je bogat život predan radu i dužnostima te žrtvovanja za druge. Nakon umirovljenja vratila se u Zagreb gdje je doživjela duboku starost. Preminula je u 94. godini života, 17. prosinca 1957. u Zagrebu, nakon 40 godina nastavnčkog i 63 godine književnoga rada.

Ex libris obitelji Truhelka pravokutnog je oblika, sadrži tekst *Vitam et sanguinem* (lat. život i krv) i lik umirućeg domobrana u Osijeku. Dragoš Truhelka, natporučnik 78. pješačke Šokčevićeve pukovnije s kojom je sudjelovao u okršajima na strani Austro-Ugarske vojske u Prvom svjetskom ratu, inače najmlađe dijete u obitelji Truhelka, jedan je od začetnika izrade spomenika palom vojniku kojeg je, u spomen svim poginulim vojnicima Šolčevićeve pukovnije, izradio kipar Robert Frangeš Mihanović 1897. godine. Slika spomenika postaje Ex libris obiteljske biblioteke cijele obitelji.

Izvori teksta:

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=62535> Truhelka, Jagoda. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. *Leksikografski zavod Miroslav Krleža*, 2021. Pristupljeno 27. 7. 2022.

https://hr.wikipedia.org/wiki/Jagoda_Truhelka